

Náboženství a evoluce

V glose *O náboženství a humanismu* představuje Otakar A. Funda myšlenku, že náboženství je založené na citové iracionalitě a našich tužbách a přáních. Náboženství má být naplněním přirozených psychologických potřeb člověka, zejména naděje a vyššího smyslu, a může v něm vzbudit prožitky vděčnosti, nesamozřejmosti, darovanosti a náboženské úcty. Tyto prožitky pak mohou mít pozitivní dopad na mezilidské vztahy a také na vztah člověka s přírodou, ačkoli Funda dodává, že tento aspekt ekologického cítění není v křesťansko-hebrejské tradici tak znatelný.

Funda zároveň komentuje i pozici filosofie, která stojí na racionálních základech, a náboženství. Ve filosofii se

někdy vyskytuje tendence náboženství racionalizovat a zdůvodnit. Prostředkem k tomu je argument, podle něhož je větší pravděpodobnost existence života s Bohem než bez něj. Funda nás upozorňuje na to, že tento pohled může být sice pro někoho přínosný, ale není založený na ničem objektivním. Všechny přímé zkušenosti člověka s Bohem jsou subjektivními zážitky a dají se vysvětlit jinak než za pomoci náboženského výkladu situace.

Přesto však Funda přiznává, že pokusy člověka obejít se při tvorbě etiky bez náboženství nebyly úspěšné, a že náboženství bylo i přes obrovské množství omylů a etických přešlapů schopno uchovávat a předávat ideu, vizi a naději. To, že samo náboženství této ideji „nesahalo ani po kotník“, je věc druhá. Alternativou a východiskem je pak humanismus.

Sám se musím připojit k povzdechu autora, že ekologické cítění není v křesťansko-hebrejské tradici tak znatelné. Tato tradice totiž prezentuje všechny život kromě člověka jako něco, co bylo Bohem stvořeno pro člověka. A ten může se zvířaty, rostlinami a světem nakládat hlavně ku svému prospěchu a užitku, protože se vlastně jedná o dar od Boha a on to tak zamýšlel. Vidím to jako jeden z velkých etických nedostatků křesťanství, který sice v lidech probouzí pocit výjimečnosti a vyvolenosti, ale také jim pomáhá si ospravedlnit mnoho utrpení, které způsobují jiným živým tvorům a světu. Osobně proto zcela nesouhlasím s myšlenkou, že náboženství jistým způsobem vyvážilo všechny excesy a hrůzy, které způsobilo, kreditem získaným za udržování a šíření idejí a etiky, které samo nebylo schopno naplnit.

Rád bych vysvětlil svůj téměř anti-teistický postoj. Některé aspekty mého životního přesvědčení se shodují s etickými základy většiny náboženství, jiné jsou ovšem neslučitelné. Nevěřím v jedinečnost člověka a jeho nadřazenost nad jiným životem, ale pokud už mám komentovat vztah mezi člověkem a náboženstvím, pak pro mě stojí lidská práva před náboženstvím a určitě se jím nedá omluvit jejich porušování. Zároveň mi je zcela cizí myšlenka, že by člověk měl v životě trpět pro příslib něčeho po životě. S tím souvisí také upírání si různých požitků. K takovému jednání by měl člověk dojít sám a mělo by být motivované světem, ve kterém žijeme. Obecně vnímám velký problém v tom, že náboženství vlastně korumpuje naše motivace k tomu chovat se „dobře“ a eticky. Myslím, že člověk by měl dělat dobré skutky, protože jsou dobré, ne proto, aby si vysloužil

odměnu v posmrtném životě, nebo proto, že to tak prostě chce Bůh (to je pro mě asi nejméně eticky uspokojivá motivace, kterou si lze představit). Nechci náboženství ubírat jeho roli, ale snad tyto příklady mého smýšlení pomohly osvětlit, proč jsem ve svých postojích kritičtější a radikálnější než Funda. V každém případě stejně jako on i já hledám východisko v humanismu a tuto opozici filosofie a náboženství vnímám.

Jan Švarc